

Двадесет и трета Международна олимпиада по лингвистика

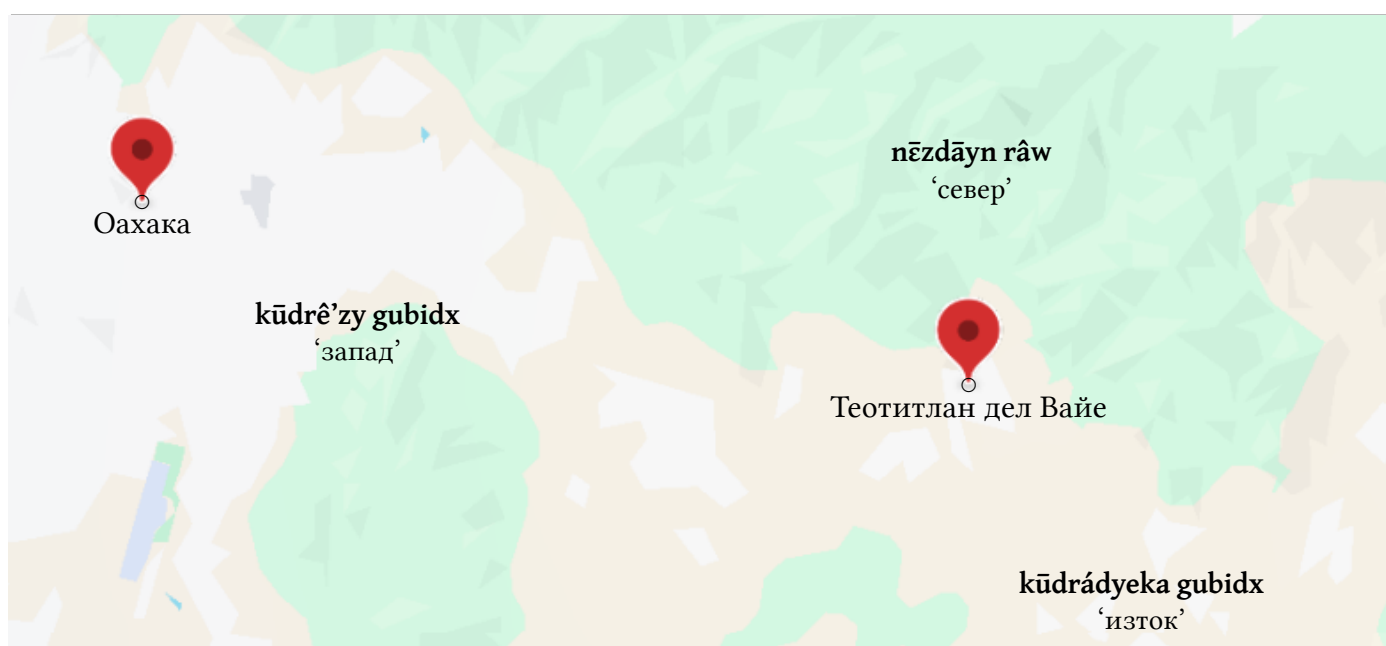
Букурещ (Румъния), 26 юли – 2 август 2026 г.

Задача за отборното състезание

Сапотекският език от Теотитлан дел Вайе е от санхуангелавиатската група сапотекски диалекти, част от ото-мангското семейство. Говори се от около 5000 души в долината Оахака в Мексико. В Теотитлан дел Вайе съществува легенда за **Kresěnsy** ‘Кресенсио’, наричан уважително **dāKrésěnsy** ‘дон Кресенсио’, човек от Сиера Норте, планинската верига северно от Теотитлан дел Вайе. Той можел да се превърне във всичко, чийто дух бил покорил, от орел до самия вятър, и крадял от богатите, за да дава на бедните.

В сапотекския език от Теотитлан дел Вайе тонът на гласната има смислоразличителна роля (нисък: без означение; среден: $\bar{}$; висок: $\acute{}$; възходящ: $\check{}$; низходящ: $\hat{}$). Например **bell** ‘змия, риба’ има нисък тон, **bēll** ‘ако’ има среден тон, а **béll** ‘колко (пари)’ има висок тон. Гласните се различават и по въздушния поток (нормален: без означение; частично блокиран: $\text{◌}̚$; напълно блокиран: $\text{◌}̚$). Тонът и въздушният поток на гласната могат да се променят по различни причини, като например околните звукове или определени процеси. Например трудно е да се поддържа висок тон с ограничен въздушен поток, така че тонът става низходящ. Друг пример виждаме, като сравним имената **Kresěnsy** и **dāKrésěnsy**.

△ **r** е слабо (едноударно) *r*. **rr** е силно (трептящо) *r*. **x** = *ш*. **xh** = *ж*. **tx** = *ч*. **dx** = *дж*. **y** = *й* в думата *йод*. **e** е затворено *e*. **ε** е отворено *e*.

Map data ©2026 Google, INEGI

Част I.

Този раздел съдържа историята за дон Кресенсио, преразказана от г-жа Гилермина Баутиса Лоренсо, записана и транскрибирана от Хирото Учихара и Амбросио Гутиерес Лоренсо. В превода подчертаните думи или изрази показват къде е поставено логическото ударение. За изречения, които съдържат пряка реч, говорещият е посочен в скоби (само в превода). В сапотекския език от Теотитлан дел Вайе запетаите означават дълги паузи в речта, а интервалите — кратки паузи в речта.

Историята е дадена в случаен ред на **страница 3**, а преводът ѝ е даден в хронологичен ред на **страница 4**. Историята е разделена на две части. Първата половина на историята съответства на преводите 1–17 или на изреченията A–Q. Втората половина на историята съответства на преводите 18–41 или на изреченията AA–RR; обаче за шест от преводите във втората половина на историята липсват съответните им изречения на сапотекски от Теотитлан дел Вайе.

Изреченията на сапотекски от Теотитлан дел Вайе съдържат няколко заемки, които са обозначени с курсив в долен индекс след превода на всяка заемка. Например „богат_{rico}“ значи, че думата на сапотекски от Теотитлан дел Вайе, съответстваща на „богат“, е заета от *rico*.

Следните заемки са от испански:

• ‘магаре’ < <i>burro</i> ;	• ‘слуга’ < <i>mozo</i> ;	• ‘богат’ < <i>rico</i> ;
• ‘дори, докато’ < <i>hasta</i> ;	• ‘беден’ < <i>pobre</i> ;	• ‘седмица’ < <i>semana</i> ;
• ‘час, време’ < <i>hora</i> ;	• ‘причина, цел’ < <i>razón</i> ;	• ‘магазин’ < <i>tienda</i> .

$\triangleleft \begin{array}{l} rr \text{ в думата } burro \\ r \text{ в думите } razón, rico \end{array} \right\}$ е силно (трептящо) *r*. *r* в думите *hora*, *pobre* е слабо (едноударно) *r*. *c* = *к* в думата *кана*. *z* = *с* в думата *сал*. *h* не се произнася.

Следната заемка е от науатл: ‘мескал’ < *mexcalli*.

$\triangleleft$ *x* = *ш*. *c* = *к* в думата *кана*.

Мескал е алкохолна напитка, приготвяна от растението столетник (агаве).

Град Оахака е столицата на щата Оахака, Мексико.

- (a) Определете верните съответствия между преводите 1–17 и изреченията A–Q.
- (b) Определете верните съответствия между преводите 18–41 и изреченията AA–RR. Ако съответното изречение липсва, напишете „няма“.
- (c) Напишете съответните изречения на сапотекски от Теотитлан дел Вайе за шестте превода, за които те липсват. Можете да напишете преводите в произволен ред, но непременно посочвайте номера 18–41, който превеждате.

△ Изреченията А–Q съответстват на преводите 1–17.

- A. Gāxhbālūyān lādān xáridyε maskály.
- B. Gāxhgúnñi dāKrésěnsy, xhí txítô'n, xhí txítô'n maskálykán Llŵâ'.
- C. Gāxhzé dāKrésěnsy nez Llŵâ' zétā'wān máskálykī, zénēn dxmúsān txírúdxpúrrān.
- D. Gazūb xsilytε retyug dāKrésěnsy dūb térugwāyān.
- E. Gūlgúgwā dbúrr maskálykán. Gūlgúgwā lādúm maskálykán.
- F. Gullikā yúbyú, zilytε maskály rayápún, xhí txítô'nēn Llŵâ'.
- G. Komnā'tē rizākān rūnyān zūynkī tūzyān, gūdīlyān tāt mūs gáknē lān.
- H. Kresěnsy bidyélān.
- I. Lē'n dāyn gáxyga logedxrē' gūbānyān.
- J. Lē'n teges rô'wtε rugwāyānén.
- K. Maskály batā'wān gáxhtxī'nga, txī'nga gūpān mēdy.
- L. Nā dīdxbā.
- M. Rrīkwte guk dāKrésěnsy kommaskály gulēn.
- N. Txianā tyóp xmán kánēn lādān, zilytε maskály ákábēdān.
- O. Txikytε gunñidān gūbāyn tébēnny nírak ryak bi.
- P. Zēky rūnyān gáxhribēn máskály.
- Q. Zittε mēdy gūpān, zittε mēdy gūpān.

△ Изреченията AA–RR, плюс шестте липсващи изречения, съответстват на преводите 18–41.

- AA. Bāgály nāin?
- BB. Gāxhgúrkī byāk dāKrésěnsy tebidun rô'wtε.
- CC. Gāxhwénēn dxmúsān tédyēnd rô'wtε tésīdān xígyénēdān.
- DD. Gūltū', gūltū'. Tiptε nā bídunkán.
- EE. Maskály bānyān téretā'wānén Llŵâ'.
- FF. Nā'tē gū dūxpúrrun, nā'tē gū dūxpúrrun.
- GG. Rēky bákātsān txī'n xmēdyān.
- HH. Targū'ntū gūltū', targū'ntū gūltū'.
 - II. Txibazūyndān lē'n dyēnd rô'wtēkī, gāxhgúnñi dāKrésěnsy, gūlkā' rátε nirikāztū txírúgūlgúgwāin dúxpúrrun.
- JJ. TxigūkdāKrésěnsy bēngúl, lē'n dā:yn gūbānyān.
- KK. Txirútxiāruguyn kixhān gáxhryākān bídun, tékēdtúrúđēddi xsón xúr ridyεñ lē'n dyēndkī.
- LL. Txī'n niribān dāKrésěnsykī rútā'wān Llŵâ'.
- MM. Xtxī'n nīn rīgīzyān ríkā' dxmúsān.
- NN. Xtxī'n nīn rúđēdān dbēnny prúb nirādxāgān txiázyén.
- OO. Zēky gūk xkālbānyān.
- PP. Zēky rūnyān tékēdrīgīxhdyān rátε nirizyēn, komaxt nākāytε rak txiryākān bídun.
- QQ. Zittε mēdy rāpā', zittε mēdy rāpā', zyēntε bēnny zāk gáknē.
- RR. Zyēntε xīndéky yū' rē, gūlkā', gūlkā' rátε nitxíka dūxpúrrun, gūlkā'.

△ Преводите 1–17 съответстват на изречения А–Q.

(1) Много отдавна, са [ми] казвали, е живял човек, който умее да се превръща във вятър. (2) Живял е на хълма близо до това (тук) село. (3) Наричал се е Кресенсио. (4) Дон Кресенсио е бил много богат_{rico}, защото е произвеждал мескал_{mexcalli}. (5) Продавал е мескал_{mexcalli}, тогава малко по малко, малко по малко е отимал пари. (6) Отимал е много пари. Отимал е много пари. (7) В много ранни сутрини дон Кресенсио отива и реже агаве, за да [го] вари. (8) Вари го в много голям съд. (9) Прави така, тогава произвежда мескал_{mexcalli}. (10) Понеже усеща като много тежко да върши тази (същата) работа сам, е потърсил четирима слуги_{mozo}, които могат да му помагат. (11) Тогава ги е научил как да произвеждат мескал_{mexcalli}. (12) Две седмици_{semana} откакто ги водел, те вече произвеждали много мескал_{mexcalli}. (13) Тогава дон Кресенсио е казал: „Утре можем да отидем и да продадем. Утре можем да отидем и да продадем този (там) мескал_{mexcalli} в град Оахака.“ (14) (Слугата) „Прав си. Имаме много мескал_{mexcalli}. Утре можем да отидем и да го продадем в град Оахака.“ (15) (Дон Кресенсио) „Натоварете магаретата_{burro} с този (там) мескал_{mexcalli}. Натоварете ги с този (там) мескал_{mexcalli}.“ (16) Тогава дон Кресенсио ходел в град Оахака, отивал и продавал този (същия) мескал_{mexcalli}, отивал и водел слугите_{mozo} и магаретата_{burro} си. (17) Е, [това] е историята.

△ Преводите 18–41 съответстват на изречения AA–RR плюс шест липсващи изречения.

(18) Когато е пристигнал в град Оахака, тогава е продал този (същия) мескал_{mexcalli}. (19) Тогава е завел слугите_{mozo} си в много голям магазин_{tienda}, за да могат да купят каквото могат да откарат. (20) Когато са пристигнали в този (същия) много голям магазин_{tienda}, тогава дон Кресенсио е казал: „Вземайте всичко, което искате, и го натоварете на нашите магарета_{burro}.“ (21) (Слугите) „Тук има много неща. Вземайте. Вземайте всичко, което могат да отнесат нашите магарета_{burro}. Вземайте.“ (22) (Слугите) „Нашите магарета_{burro} могат да носят много тежко. Нашите магарета_{burro} могат да носят много тежко.“ (23) (Дон Кресенсио) „Колко е то(ва)?“ (24) Тогава, в този (същия) момент_{hora}, дон Кресенсио се е превърнал в много голям вихър. (25) Превърнал се е в много голям вихър в този (същия) магазин_{tienda}. (26) Прави така, за да не плаща за всичко, което купува, защото става дори_{hasta} много тъмно, когато се превръща във вихър. (27) (Дон Кресенсио) „Бързо, да тръгваме. Бързо, да тръгваме.“ (28) (Слугите) „Да тръгваме. Да тръгваме. Този (там) вихър е много силен.“ (29) Малко от това, което този (същият) дон Кресенсио краде, продава в град Оахака. (30) Раздава още малко, [което] слугите_{mozo} му вземат. (31) Дава още малко на бедните_{pobre} хора, които среща, когато се връщал. (32) Такъв е бил животът му. (33) Такъв е бил животът на дон Кресенсио. (34) Правил е мескал_{mexcalli}, за да отива и да го продава в град Оахака. (35) Отива там и взема неща, които може да откара. (36) И когато щял да плаща, тогава се превръща във вихър, за да не забелязва (букв. да не дава разум_{razón}) никой в кой момент_{hora} напуска този (същия) магазин_{tienda}. (37) (Дон Кресенсио) „Имам много пари. Имам много пари. Ще съумея да помогна на много хора.“ (38) (Слугата) „Дон Кресенсио има много пари.“ (39) Когато дон Кресенсио станал старец, е живял на хълма. (40) Част от парите си е скрил там. (41) Казват, че е скрил още малко в това (тук) село.

Част II.

Този раздел съдържа историята за дон Кресенсио, преразказана от Ана Гонсалес Гутиерес, записана от Анджела Хоу (авторката) и Габриел Суаи. Те двамата бяха чужденци, затова думата „наш“ изключва слушателите. Разказът обаче звучи малко по-разговорно, защото по време на записа те вече се познаваха с Ана.

Историята е дадена в хронологичен ред, но преводите са разбъркани. Някои от преводите липсват. Освен това подчертаванията, които показват къде е поставено логическото ударение, липсват в преводите.

Следните заемки са от испански: ‘сентаво, цент, пари’ < *centavo*; ‘начин, метод’ < *modo*; ‘но’ < *pero*. Сентаво е монета с малка стойност, подобна на цент.

- (d) Определете верните съответствия между изреченията 1–11 и преводите A–F. Ако съответният превод липсва, напишете „**няма**“.
- (e) Определете думата или израза, които трябва да бъдат подчертани в преводите A–F. Ако в превода няма дума или израз, върху които трябва да бъде поставено логическо ударение, напишете „**няма**“.
- (f) Преведете останалите пет изречения. Ако логическото ударение е поставено върху дадена дума или израз, подчертайте ги. Можете да напишете преводите в произволен ред, но непременно посочвайте номера 1–11, който превеждате.

(1) Binnyetrê', nā, rinnīdān lān Krésēnsy. (2) Lān nān tébinnyet, rāknēn bēnny prub. (3) Txiázêdān yū' rē rikīnān séntāb. (4) Per lān kédráxhyēldyán témudx kanáknēn dūsō'n. (5) Lān ná txyākān bí, dyēkān bīsyê. (6) Āx zéky ná nírīnnyān lódūsō'n nirixhī' séntāb. (7) Āx zéky ná níbēllryākān bí. (8) Āx térākān séntābkī lōdān térudēdānén dūsā' prūbūn. (9) Dūsō'n nirākīn téseñtāb kannāb bēllrākxhūdān bēll. (10) Lān gyēbā, gyēn ráknēn dūsā' prūbūn. (11) Āx zéky ná tédīdx xtē binnyetrê' nigūknē dúgālbāyn xtē dūsō'n nirikīn dūnún.

- A. И такъв е този, който казва на нашата общност, че парите_{centavo} се придобиват (букв. се изстискват).
- B. Но_{pero} той не намира средство_{modo}, с което да помогне на нашата общност.
- C. За колкото и пари да молела нашата общност, която изкарва едва една стотинка_{centavo}, ако са болни...
- D. Има го този (тук) някой... казват, че се нарича Кресенсио.
- E. Когато вече идвал да остане тук, трябва да пари_{centavo}.
- F. ... и за да им изкарва онези (същите) пари_{centavo}, за да ги дава на нашата бедна_{pobre} общност.

Част III.

Този раздел представя частична картина на глаголната морфология на сапотекския език от Теотитлан дел Вайе. Дадени са група глаголи в три форми: основна форма, която няма подлог, и още две форми с подлози в 1 л. ед. ч. и 3 л. ед. ч. За ваше удобство в основната форма представките са отделени от корена на глагола с тиренца (-). В някои форми висок тон е поставен върху тиренцето (ˊ), за да покаже, че предходната представка води до това, че следващата гласна получава висок тон. Нулев маркер (∅) се използва, за да се посочи, че се добавя значение без никакви допълнителни звукове. Значенията на формите за 1 л. ед. ч. са дадени в случаен ред. Съкращението *x* означава „нещо“, „някого“ или „някъде“.

Основна форма	1 л. ед. ч.	3 л. ед. ч.	Значение на формата за 1 л. ед. ч.
1. b-a-dxāg	badxāgá	badxāgān	A. изкупих <i>x</i> (изцяло)
2. b-a-txa	batxâ	bātxān	B. мога/може да огладнея
3. bi-dxibya	bidxībya	bidxībyān	C. мога/може да напълня <i>x</i>
4. bi-dyɛ	bidyê	bidyēn	D. мога/може да скоча
5. g-a-dxāg	gadxāgá	gadxāgān	E. мога/може да напусна <i>x</i>
6. g-u-sɛd	gusêda	gusêdān	F. мога/може да срещна <i>x</i>
7. g-u-txa	gutxâ	gutxān	G. мога/може да изуча <i>x</i>
8. gu-bix	gubixa	gubīxān	H. напълних <i>x</i> (изцяло)
9. gu-gizh	gugīzha	gugīzhān	I. пълня <i>x</i> (често/обичайно)
10. gu-llyān	gūllyāná	gūllyānān	J. уплашвам се (често/обичайно)
11. gu-tyes	gutyēsá	gutyēsān	K. уплаших се (изцяло)
12. gu-zī	guzyě	gūzyēn	L. прескочих (изцяло)
13. r-a-dxāg	radxāgá	radxāgān	M. напуснах <i>x</i> (изцяло)
14. r-u-sɛd	rusêda	rusêdān	N. живея (често/обичайно)
15. r-u-txa	rutxâ	rūtxān	O. срещам <i>x</i> (често/обичайно)
16. ri-bāyn	rībānyá	rībānyān	P. срещнах <i>x</i> (изцяло)
17. ri-dxibya	ridxībya	ridxībyān	Q. изплатих <i>x</i> (изцяло)
18. ∅-dyɛ	dyê	dyēn	R. изучавам <i>x</i> (често/обичайно)
19. ∅-llyān	llyāná	llyānān	S. огладнях (изцяло)
20. ∅-tyes	tyésá	tyēsān	T. бях обърнат (изцяло)

- (g) Определете верните съответствия между наборите глаголни форми 1–20 и значенията на формите за 1 л. ед. ч. A–T.

По-долу са дадени два набора глаголни форми, в които формите за 1 л. ед. ч. означават ‘чакам (често/обичайно)’ и ‘намирам се в положение (често/обичайно)’, в случаен ред. Както е показано по-горе, някои глаголи, включително точно един от дадените по-долу, претърпяват допълнителни промени с подлог в 1 л. ед. ч., в зависимост от значението на глагола.

Основна форма	1 л. ед. ч.	3 л. ед. ч.
ri-bēz	ribēzá	rībēzán
ri-bēz	ribēzá	rībēzán

- (h) Определете кой набор на кое значение съответства. Обяснете как са получени формите за 1 л. и защо се различават една от друга.
- (i) Напишете глаголните форми на сапотекски от Теотитлан дел Вайе, които съответстват на преводите 21–30.

21. той може да се уплаши
22. той може да преживее
23. той скача (често/обичайно)
24. той изучи *x* (изцяло)
25. огладнявам (често/обичайно)
26. мога/може да бъде обърнат
27. мога/може да се уплаша
28. мога/може да преживея
29. скачам (често/обичайно)
30. изучих *x* (изцяло)

- (j) Напишете изреченията на сапотекски от Теотитлан дел Вайе, които съответстват на преводите 31–35. Ако има повече от един начин за превод на дума или израз, използвайте по-малко разговорната версия от **Част I**.

31. Много отдавна съм живял на север, тогава съм пристигнал в това (тук) село.
32. След като съм срещнал орлите и змиите близо до това (същото) село, мога да се превръщам в тях.
33. Но когато правя така, искам всичко, което искат те.
34. Когато слънцето се издига, крада парите на богатите хора на запад.
35. И когато слънцето залязва, ги крия на изток, за да може моята общност да живее.

—Анжела Хоу, Нина Стадерман

Редактори: Самюел Амед, Акош Блашкович, Михай-Александру Брату, Милена Венева, Дмитрий Герасимов, Ксения Гилярова, Станислав Гуревич, Аида Давлетова, Иван Держански (техн. ред.), Ана Мета Долинар, Борис Иомдин, Бруну Л’Асторина, Дан-Мирча Миря (отг. ред.), Андрей Никулин, Алексей Пегушев, Ян Петър, Александър Пиперски, Мария Рубинщайн, Кадзуне Сато, Елисия Уорнър, Анжела Хоу.

Български текст: Милена Венева (одобрили: Иван Держански, Павел Софрониев).

Наслука!

Двадесет и трета Международна олимпиада по лингвистика

Букурещ (Румъния), 26 юли – 2 август 2026 г.

Лист за отговори: Отбор _____

(a)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	

(b)

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.

(c) Можете да напишете преводите в произволен ред, но непременно посочвайте номера 18–41, който превеждате.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

(d)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----

(e)

A.	B.	C.
D.	E.	F.

Лист за отговори: **Отбор** _____

- (f) Можете да напишете преводите в произволен ред, но непременно посочвайте номера 1–11, който превеждате.

_____.

_____.

_____.

_____.

_____.

(g)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

- (h) Определете кой набор на кое значение съответства. Обяснете как са получени формите за 1 л. и защо се различават една от друга.

(i)

21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.

- (j) 31. _____
32. _____
33. _____
34. _____
35. _____

⚠ Не се изискват и няма да се оценяват никакви допълнителни обяснения освен отговорите.